

C
2080

BESM

Het
vermind
deze pr
derhede

Die v
dus ool

In h
gedood
werden
slagen,
waren v

De r
55 run
verde de

Met
doch ni
kunstbe
in 1861

Ook in
weggesl
af het g
komst,
passen.

Het g
de long

Snelpersdruk van G. T. N. SURINGAR.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3088 064 9

C no 2080

V E R S L A G

VAN HET HEERSCHEN DER

BESMETTELIJKE LONGZIEKTE ONDER HET RUNDVEE

IN DE

PROVINCIE FRIESLAND, GEDURENDE 1862.

Het ligt in den aard der zaak, dat de toenemende aanzienlijke vermindering der besmettelijke longziekte onder het rundvee in deze provincie het steeds moeilijker maakt, opmerkelijke bijzonderheden daaromtrent mede te deelen.

Die vermindering duurde in het jaar 1862 voort, en men zal zich dus ook nu weder hoofdzakelijk met cijfers dienen te vergenoegen.

In het geheel stierven aan de ziekte 401 en werden te dier zake gedood 312 runderen. Van de ziekte herstelden 396; in 't geheel werden dus aangetast 1109. De ziekte heerschte onder 517 beslagen, doch nieuw aangetast werden slechts 186; de overige 331 waren van het vorige jaar overgebleven.

De meeste gevallen kwamen voor in de maand Januarij, toen 55 runderen stierven en 58 werden gedood; het kleinste getal leverde de maand Augustus op, n. l. 19 sterfgevallen en 6 afmakingen.

Met de inenting van het rundvee werd in 1862 voortgegaan, doch niet in die mate als vroeger. Het geheele cijfer der aan die kunstbewerking onderworpen runderen bedroeg 2983, tegen 6157 in 1861. Niet meer dan één rund stierf aan de gevolgen der inenting. Ook in vroegere jaren werden slechts enkele runderen daardoor weggesleept, en men mag gerustelijk aannemen, dat van 1856 af het gezamenlijk getal niet hooger klimt dan 30, — eene uitkomst, die althans niet behoeft af te schrikken, dit middel toe te passen.

Het getal onderlinge waarborg-vereenigingen tegen verliezen, door de longziekte en ook door andere ziekten veroorzaakt, bedroeg in

1862 34 met 4097 deelgenooten en dat der verzekerde runderen 69325. Voor 573 runderen werd *f* 32797.59 schadevergoeding verleend, waarvan *f* 19427.23 voor verliezen, door de longziekte geleden. In 1861 was het 1^e cijfer 35, het 2^e 3756, het 3^e 65178, het 4^e 790, het 5^e *f* 50578.18^s, het 6^e *f* 44503.18^s.

Het medegedeelde is het voornaamste van de geschiedenis der longziekte in deze provincie over 1862. Bij vergelijking met verslagen over vroegere jaren zal men minder opgaven en in sommige opzichten ook minder volledigheid aantreffen. Ik geloof echter, dat een en ander eenigzins zal worden vergoed door de tabellen, die ik hierbij overleg. Daarbij heb ik mij niet bepaald tot het jaar 1862, maar den loop der ziekte zooveel mogelijk gespecificeerd van het tijdstip af, dat tegen hare verspreiding door het provinciaal bestuur reglementaire verordeningen zijn in werking gebragt (17 Dec. 1849). Die tabellen loopen: *a.* over de provincie in haar geheel; *b.* over iedere gemeente in het bijzonder. De tabel *c.* loopt slechts van 1857 af. De provinciale statistiek der longziekte, hoe volledig overigens, bevat tot dat jaar niet alle bijzonderheden, die ik in deze tabel wenschte op te nemen.

Aan eene statistiek der longziekte sluit zich eigenaardig aan die van de inenting, als voorbehoedmiddel tegen die ziekte. De tabel *d.* geeft daarvan een overzicht voor iedere gemeente in het bijzonder, en wel van het tijdstip af, dat die kunstbewerking, zoover bekend, in dit gewest werd toegepast.

Die tabellen schijnen geene toelichting te vereischen. Ieder cijfer spreekt duidelijk en geeft den onderzoekliedende tevens ruime stof tot gevolgtrekkingen. Het zij mij intusschen veroorloofd, op eenige punten de bijzondere aandacht te vestigen.

In de eerste plaats wijs ik op de kolom 9 van tabel *a.* Daaruit blijkt, dat van 1858 af niet alleen groote vermindering der longziekte heeft plaats gehad, maar dat ook haar verwoestend vermogen zeer is afgenomen en dat zij tegenwoordig althans niet of weinig meer nadeelige gevolgen heeft, dan gewoonlijk met andere ziekten het geval is. Het bovenvermelde cijfer der verleende schadevergoedingen voor verliezen door de longziekte ad *f* 19427.93 tegen *f* 13369 66 wegens andere ziekten, op een totaal van 69325 runderen (ruim $\frac{1}{3}$ van den geheelen provincialen veestapel), toont dit insgelijks aan. In de meeste gemeenten schijnt de longziekte nog slechts een sporadisch karakter te hebben.

Zoo als reeds in vroegere verslagen meermalen is opgemerkt, had in den zomertijd, bij de helft gewoonlijk van het getal longziekte-gevallen dat 's winters werd waargenomen, betrekkelijk groo-

tere verspreiding der longziekte plaats. Dit blijkt ten overvloede uit de kolom 14 van de tabel *c*. Dit verschijnsel mag alweder geacht worden te pleiten voor het stelsel van afzondering der eens aangetaste runderen, 't welk 's winters, als het vee op stal is, uit den aard der zaak wordt toegepast.

Bij eene inzage van kolom 7 van dezelfde tabel zou men alligt tot de gevolgtrekking kunnen komen, dat, in strijd met het zoo even aangevoerde, de ziekte in de laatste drie jaren een heviger karakter had dan in de drie voorafgaande, vermits van 1860—1862 gemiddeld slechts 36 en van 1857—1859 gemiddeld 48 pct. van de aangetaste runderen herstelde, en dat tusschen 1857 en 1862 in dit opzigt zelfs een verschil van $17\frac{3}{4}$ pct bestaat. Men verlieze nogtans niet uit het oog, dat van 1857—59, en vooral in het eerste jaar, een veel aanzienlijker getal runderen als aangetast is aangegeven, doch dat, bij het toen zoo algemeen heerschen der longziekte, waarschijnlijk vele runderen, die slechts eenigzins kwijnende waren, als longziek werden aangegeven. Van deze laatste runderen herstelden evenwel veel meer dan van die, door de longziekte aangetast, tot wier aangifte men zich in de laatste jaren alleen schijnt te hebben bepaald.

Leeuwarden, 1863.

A. DUPARC.

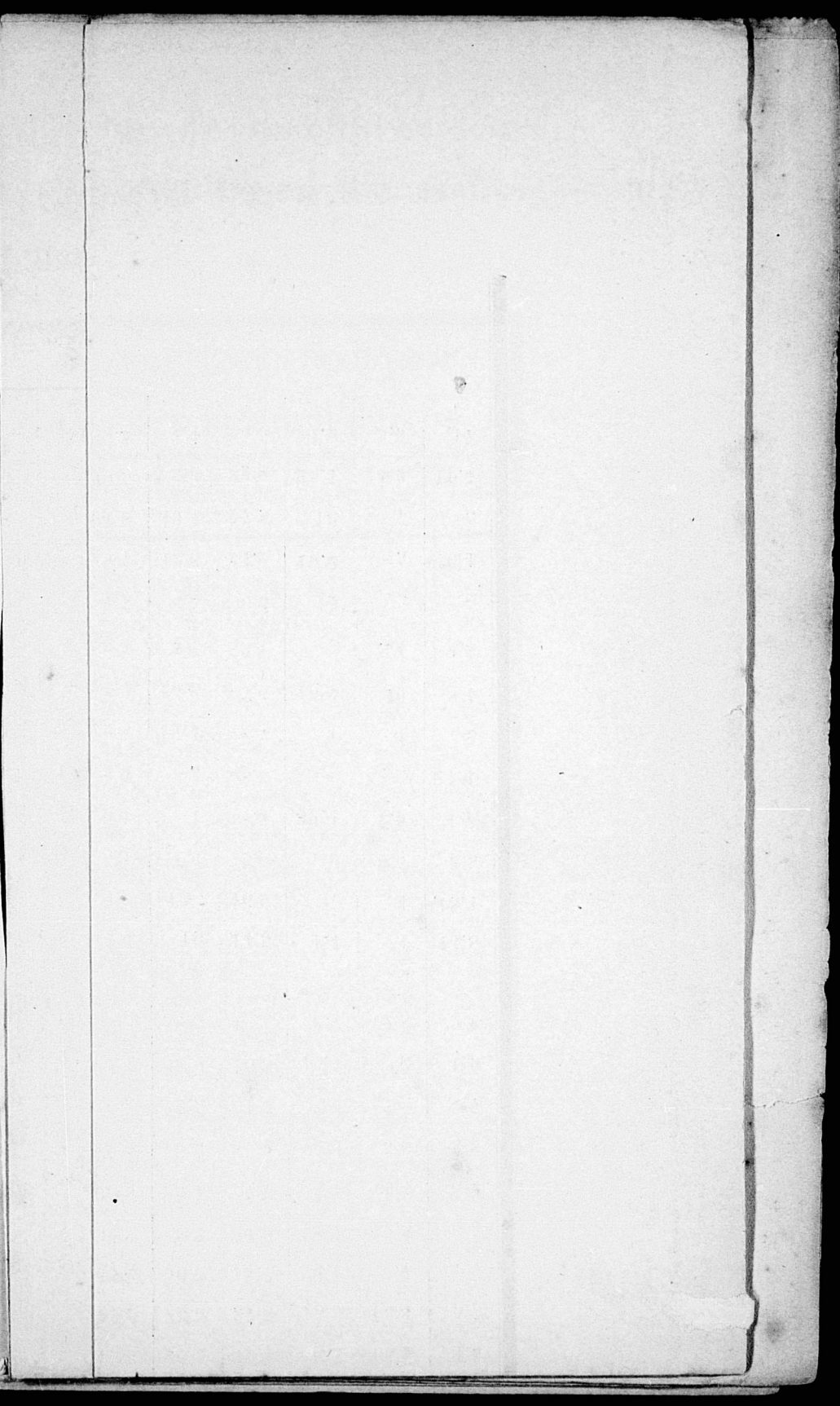
a. OVERZIGT van het heerschen der besmettelijke longziekte onder het rundvee in de provincie Friesland, alle gemeenten te zamen genomen, van het tijdstip der in werking brenging van de provinciale verordeningen tegen die ziekte (17 Dec. 1849) tot en met den laatsten Dec. 1862.

J A R E N.	1.	2.	3.	GETAL AFGEMAAKTE EN GESTORVEN RUNDEREN.				0.	VERHOUDING VAN HET GETAL GEVALLEN PER KWARTAAL TOT DAT VAN HET GEHEELE JAAR.				14.		
				1 ^o kwart. taal.	2 ^o kwart. taal.	3 ^o kwart. taal.	4 ^o kwart. taal.		Gecel.	10.	11.	12.		13.	
															VERHOUDING VAN HET GETAL GEVALLEN VAN DEN GEHEELEN VER- SJAPEL.
1849 (van 17 Dec. af)	12	27	460	"	"	47	47	"	"	"	"	"	"	"	5.25 per 1000
1850	30	143	689	219	91	202	972	6.8	0.47	0.23	0.09	0.21	"	"	10.75
1851	31	311	519	510	397	2115	2115	6.8	0.32	0.25	0.24	0.19	"	"	"
1852	34	404	1250	772	344	501	2826	7	0.44	0.27	0.12	0.17	"	"	13.50
1853	35	494	1396	825	356	578	3155	6.6	0.44	0.26	0.11	0.19	"	"	16
1854	39	478	1348	954	280	351	2933	6.1	0.46	0.32	0.10	0.12	"	"	15
1855	34	484	686	404	272	667	2029	4.2	0.34	0.20	0.13	0.33	"	"	10.30
1856	37	1361	1887	1340	959	1541	5727	4.2	0.34	0.23	0.15	0.28	"	"	32.30
1857	40	1842	3655	1911	996	995	7557	4.1	0.49	0.25	0.13	0.13	"	"	39.80
1858	38	1518	1972	1227	525	511	4235	2.8	0.46	0.29	0.13	0.12	"	"	21.71
1859	39	915	983	822	377	337	2519	2.7	0.39	0.33	0.15	0.13	"	"	14.53
1860	34	757	811	600	301	382	2094	2.8	0.39	0.29	0.14	0.18	"	"	11.06
1861	35	563	672	414	172	154	1412	2.5	0.48	0.29	0.12	0.11	"	"	7.08
1862	31	517	288	211	98	116	713	1.4	0.40	0.30	0.14	0.16	"	"	8.52
				Gemiddeld van 1850—1862				4.5	0.42	0.27	0.13	0.18			15.45 per 1000

a. OVERZICHT van het heerschen der besmettelijke longziekte onder

c. BIJZONDERHEIDEN, omtrent het neerschen der besmettelijke longziekte onder het rundvee in de provincie Friesland, alle gemeenten tezamen genomen, van 1857 tot en met 1862.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
J A R E N .	NIEUW AANGESTA- TE BESLAGEN.	GESTORVEN RUNDRE- N.	AFGEMAAKTE RUNDRE- N.	HERSTELDE RUNDRE- N.	9 IN HET GEHEEL AANGESTA- T.	Verhouding van het getal, in ko- lom 5 tot dat, in de kolommen 3 en 4 te zamen vermeld.	Verhouding van het getal, vermeld in kolom 6 tot dat, van den ge- heelen veestapel in de provincie.	9.	OP STAL (12Nov. tot 12Mei.)	IN DE WEIDE (12 Mei tot 12Nov.)	Verhouding van het getal, in ko- lom 9 tot dat, in kolom 10 ver- meld.	OP STAL (12Nov. tot 12Mei.)	IN DE WEIDE (12 Mei tot 12Nov.)	Verhouding van het getal, in ko- lom 12 tot dat, in kolom 13 vermeld.
1857	1367	3553	4004	8608	16165	53 1/4 %	81 1/2 %	5353	2204	2.43:1	724	643	1.12:1	1569
1858	751	2210	2025	3447	7682	46 "	4 "	2851	1884	2.06:1	412	339	1.22:1	1075
1859	615	1628	891	2087	4606	45 "	2 "	1553	936	1.66:1	333	282	1.18:1	660
1860	530	1197	897	1130	3224	35 "	1 2/3 "	1280	814	1.57:1	271	259	1.01:1	584
1861	406	791	621	843	2255	37 "	1 "	939	474	2:1	218	188	1.16:1	414
1862	186	401	312	396	1109	35 1/2 "	1/2 "	404	309	1.31:1	98	88	1.10:1	232

01119515

